

Kohtuasi C-196/24 [Aucrinde]ⁱ

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

20. veebruar 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunal judiciaire de Chambéry (Chambéry esimese astme kohus,
Prantsusmaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

16. jaanuar 2024

Hageja:

XX

Kostjad:

WW

YY

ZZ

VV

TRIBUNAL JUDICIAIRE
DE CHAMBÉRY (Chambéry esimese astme kohus)
chambre civile (tsiviilkolleegium)

RAHVUSVAHELINE ÕIGUSABITAOTLUS

[...]

KOHTUMÄÄRUS [...]

[...]

ⁱ Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

Arvestades Tribunale civile di Genova's (Genova esimese astme kohus; Itaalia) menetluses olevat kohtuasja,

MILLE POOLED ON:

HAGEJA:

xx
[...]

JA

KOSTJAD:

ww
[...]

yy
[...]

zz
[...]:

vv
[...]

PROKURATUUR,
mida esindab procuratore generale della Repubblica presso il tribunale di Genova (Genova esimese astme kohtu riigiprokurör) [...]

KOHTUVAIDLUSE KOKKUVÕTE

- 1 **XX**, kelle sünnikoht on [...] ja elukoht [...], pöördus tribunale civile di Genova (Genova esimese astme kohus) poole, paludes tuvastada, et ta on **aa**, kelle surnakuupäev on [...], väljaspool abielu sündinud poeg, lubada tal kasutada isa perekonnanime, määrata, et pädev perekonnaseisumetnik [registreeriks vastava kohtulahendi], kui see on lõplik [...], [määrata] ekspertiis, mis [tuvastaks] **xx** abieluvälise põlvnemise pärast eeldatava isa surnukeha väljakaevamist.
- 2 *Ordinanza istruttoria*'s (uurimismäärus), mis tehti 5. märtsil 2022, määras *giudice istruttore del tribunale civile di Genova* (Genova esimese astme kohtu eeluurimiskohtunik) hematoloogilise ekspertiisi, et teha kindlaks, kas hagejal on geneetilised tunnused, mis vastavad menetluse kostjate tunnustele, keda loetakse seaduspäraselt **aa** lasteks.
- 3 Kostjad, kes on **aa** abielust sündinud lapsed, ei nõustunud sellega, et neile määrataks hematoloogiline ekspertiis, ning palusid, et see viidaks läbi **aa** surnukehalt kohas, kus asuvad tema säilmed.

- 4 *Ordinanza istruttoria*'s (uurimismäärus), mis tehti 1[4]. aprillil 2022, määras *giudice istruttore del tribunale civile di Genova* (Genova esimese astme kohtu eeluurimiskohtunik) hematoloogilise ekspertiisi ning määras eksperdi, kes teostaks geneetilise võrdluse hageja xx ja eeldatava isa aa surnukeha vahel pärast selle surnukeha väljakaevamist; ja peatas ekspertiisitoimingud seniks, kuni on [täidetud] rahvusvahelised õigusabitaotlused, mis võidakse [esitada] Prantsuse kohtuasutusele surnukeha väljakaevamise läbiviimiseks, vastavalt Prantsuse õigusnormidele.
- 5 18. novembril 2022 edastas *tribunale civile di Genova* (Genova esimese astme kohus) *tribunal judiciaire de Chambéry*'le (Chambéry esimese astme kohus) rahvusvahelise õigusabitaotluse tsiviilasjas, taotledes Prantsusmaale maetud aa (sünniaeg: [...], sünnikoht: [...], surmakoht: [...], surmakuupäev: [...]) surnukeha väljakaevamist.
- 6 Taotlus koostati vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2020. aasta määrusele (EL) 2020/1783, mis käsitleb liikmesriikide kohtute vahelist koostööd tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades.
- 7 [...]

OTSUSE PÕHJENDUSED

Eelnevad kaalutlused eelotsusetaotluse esitamise [õiguse] kohta

- 8 ELTL artikkel 267 sätestab: „Euroopa Liidu Kohus on pädev tegema eelotsuseid, mis käsitlevad:
[...].“
- 9 „[S]iseriiklikel kohtutel [on] õigus Euroopa Kohtu poole pöörduda üksnes juhul, kui nendes kohtutes on vaidlus pooleli ja kui nendel kohtutel on palutud langetada otsus menetluses, mille lõpptulemuseks on kohtuotsus.

Kuigi on tõsi, et liikmesriigi kohtute vaheline koostöö tõendite kogumise valdkonnas ei lõpe alati kohtuotsuse tegemisega, on tunnistaja ülekuulamine sellises kohtus nagu antud asjas siiski toiming, mida tehakse kohtumenetluse raames ja selle eesmärk on kohtuotsuseni jõudmine. Ülekuulamisega kaasnevate kulude kandmise küsimus on selle menetluse üks osa. Seega on neid kulusid käsitleva eelotsuse küsimuse ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesannete vahel otsene seos (17. veebruari 2011. aasta kohtuotsus Weryński, C-283/09, EU:C:2011:85, punktid 44 ja 45).

- 10 Käesoleva asja puhul tuleb tõdeda, et kuigi asja lahendav kohus võib tsiviilasjas esitatud rahvusvahelise õigusabi taotluse täitmisest keelduda vaid piiratud juhtudel (määruse [2020/1783] artiklid 12 ja 16), ei ole ta pelgalt asutus, kes täidab otsust, mille on juba vastu võtnud taotluse esitanud asutus, ning ta peab tegema

kohtuotsuse, et kontrollida, kas eespool viidatud määrusega kehtestatud tingimused on täidetud.

- 11 Asja lahendavalt kohtult palutud kontrolli ei saa käsitada puhtalt formaalse kontrollina, arvestades määruse [2020/1783] artikli 12 sõnastust, mille kohaselt peab taotluse saanud kohus „täi[tma] taotluse vastavalt oma riigisisesele õigusele“.
- 12 Lisaks, kuigi asjaomases kohtus ei ole otseselt menetluses ühtegi kohtuvaidlust, on siiski käimas kohtuvaidlus mitme poole vahel Itaalias, mis on menetluses taotluse esitanud Itaalia kohtus, ning selle laiendusena on Prantsuse kohtu poole pöördutud ühe selle vaidluse osaga, ehkki see on osaline.
- 13 Seega tuleb Prantsuse kohust pidada kohtuks ELTL artikli 267 tähenduses.

§1 Taotluse täitmise suhtes kohaldatav õigusnorm

- 14 Tribunale civile di Genova (Genova esimese astme kohus) taotlus on esitatud vastavalt määrusele [2020/1783].
- 15 [...]
- 16 [...]
- 17 [...]
- 18 [...]
- 19 [...]
- 20 [...]
- 21 [...]
- 22 [...]
- 23 [...]
- 24 [...]
- 25 [...]
- 26 Määrus [2020/1783] [...] on seega kohaldatav tõendite kogumise taotluse suhtes, mille on esitanud ühe liikmesriigi kohus tõendite jaoks, [mis asuvad] teise liikmesriigi (välja arvatud Taani) territooriumil.
- 27 [...]
- 28 [...]

29 [...]

30 [...]

31 [...]

32 Neid asjaolusid arvestades [...] tuleb kohaldada määrust [2020/1783].

§2 Tribunale civile di Genova (Genova esimese astme kohus) esitatud taotlus

a) Taotluse vastuvõetavus

33 Määruse [2020/1783] artiklis 5 on sätestatud [taotluse vorm ja sisu].

[...]

34 [...] seega on taotlus vastuvõetav.

b) Sõnaselged juhud, mil taotluse täitmisest võib keelduda

35 Määruses on ammendavalt loetletud juhud, mil taotluse saanud kohus võib taotluse täitmisest keelduda. Kuna määruse [2020/1783] eesmärk on nimelt muuta välismaalt tõendite kogumine võimalikult hõlpsaks, on juhud, mil taotluse saanud kohtud võivad taotluse täitmisest keelduda, rangelt piiratud.

36 [...] [M]ääruse [2020/1783] artikkel 16 [sätestab]

„Taotluse täitmisest keeldumise juhud“:

[...]

37 [...]

38 [...]

39 [...]

40 [...]

41 [...]

42 [...]

43 [...]

44 Seega ei ole mingit põhjust keelduda määruse [2020/1783] artikli 16 alusel Tribunale civile di Genova (Genova esimese astme kohus) esitatud taotluse täitmisest.

c) Asjakohased riigisisised ja liidu õigusnormid

1/ Esimene asjakohane Euroopa Liidu õigusnorm

45 Määruse [2020/1783] artikli 12 lõige 3 sätestab:

„Taotlev kohus võib I lisa vormi A kasutades paluda taotluse täitmist vastavalt oma riigisisese õiguses ette nähtud erimenetlusele. Taotluse saanud kohus täidab taotluse vastavalt erimenetlusele, välja arvatud juhul, kui see ei ole kooskõlas tema riigisisese õigusega või kui ta ei saa taotlust täita suurte praktiliste raskuste tõttu. Kui taotluse saanud kohus ühel nimetatud põhjustest ei täida palvet täita taotlus vastavalt erimenetlusele, teatab ta sellest taotlevale kohtule, kasutades I lisa vormi H.“

46 Selleks, et taotlus täidetaks vastavalt erimenetlusele, peab taotlev kohus täitma vormi A punkti 12. Käesolevas asjas ei täitnud Tribunale civile di Genova (Genova esimese astme kohus) vormi A punkti 12 ning seega ei ole tarvis tõstatada küsimust selle kohta, kas erimenetluse taotlus on kooskõlas riigisisese õigusega, või viidata praktilistele raskustele.

47 Seevastu on samas artikli 12, [mille pealkiri on] „Üldsätted taotluse täitmise kohta“, [lõikes 2] sätestatud, et „Taotluse saanud kohus täidab taotluse vastavalt oma riigisisesele õigusele“.

48 See artikkel on praktiliselt ühesugune nõukogu 28. mai 2001. aasta kehtetuks tunnistatud määruse EÜ nr 1206/2001 artikliga 10, milles oli sätestatud, et „*2. Taotluse saanud kohus rahuldab taotluse vastavalt oma liikmesriigi õigusaktidele*“.

49 Praktilises juhendis tõendite kogumist käsitleva määruse kohaldamise kohta, mis käsitleb 28. mai 2001. aasta määrust EÜ nr 1206/2001, on selle artikli kohta aga märgitud, et taotluse saanud kohus võib juhul, kui taotluse esitanud kohtu liikmesriigi ette nähtud taotluse esitamise vorm ei ole kooskõlas selle kohtu liikmesriigi õigusega, selle taotluse täitmisest keelduda. **Vormi võib pidada taotluse saanud kohtu liikmesriigi õigusega vastuolus olevaks juhul, kui see on vastuolus aluspõhimõtetega.**

50 Kohus esitab esimese küsimuse selle artikli tõlgendamise kohta. Nimelt paistab, et kuigi juhud, mil liikmesriik võib keelduda teisest liikmesriigist saabunud taotluse täitmisest, on ammendavalt loetletud määruse artiklis 16, lisab artikkel 12 uusi olukordi, mis võimaldavad selle taotluse täitmisest keelduda.

51 Euroopa Kohtult palutakse selle artikli tõlgendamist, et selgitada liikmesriigi kohtule selle ulatust: **kas see artikkel lubab liikmesriigi kohtul keelduda määruse kohaldamisest ja taotluse rahuldamisest põhjusel, et taotluse vorm on vastuolus taotluse saanud riigi õiguse aluspõhimõtetega?**

52 Juhul, kui vastus sellele küsimusele on jaatav, tekib käesolevas asjas lisaks küsimus taotluse vormi vastuolu kohta Prantsuse riigisisese õiguse

aluspõhimõtetega ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) teatud artiklitega.

2/ Asjaomane riigisisene õigusnorm

- 53 Tsiviilseadustiku (Code civil) 21. mail 2023 kehtinud redaktsiooni artikkel 16-11 sätestab:

„Isiku tuvastamist DNA proovide kaudu võib taotleda üksnes:

1° kohtumenetluse käigus teostatava tõendite kogumise või menetlustoimingute raames;

[...]

*Tsiviilasjas võib seda tuvastamist taotleda üksnes menetlustoimingu läbiviimisel, mille on määranud kohus, kelle poole on pöördutud hagiga, mille eesmärk on kas põlvnemissuhte tuvastamine või vaidlustamine või siis elatise saamine või tühistamine. Enne peab saama asjaomase isiku sõnaselge nõusoleku. **Isiku tuvastamist DNA proovide kaudu ei saa teostada pärast tema surma, välja arvatud juhul, kui isik on andnud oma eluajal selleks sõnaselge nõusoleku.**“*

- 54 Prantsuse õiguses on surnukeha väljakaevamine põlvnemise kindlakstegemise eesmärgil seega võimalik üksnes juhul, kui asjaomane isik on andnud oma eluajal selleks sõnaselge nõusoleku.

3/ Asjakohane riigisisene ja rahvusvaheline kohtupraktika

- 55 Cour de cassation (kassatsioonikohus) pöördus 6. juulil 2011 Conseil constitutionnel'i poole (konstitutsioonikohus) küsimusega, mis käsitles surmajärgse geneetilise ekspertiisi korda (30. septembri 2011. aasta otsus nr 2011-173 QPC, <https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2011/2011173QPC.htm>). Täpsemalt paluti konstitutsioonikohtul võtta seisukoht selle kohta, kas tsiviilseadustiku artikli 16-11 teine lõik on kooskõlas era- ja perekonnaelu austamise põhimõttega, mis on tagatud Prantsuse põhiseadusega.
- 56 Conseil constitutionnel (konstitutsioonikohus) leidis, et eeldus, mille kohaselt surnud isikud ei ole andnud nõusolekut geneetiliseks ekspertiisiks, on takistus, mille seadusandja on tahtlikult seadnud selleks, et kindlustada surnute austamine, vältides kuritarvitavaid väljakaevamisi:

„Sätetades, et surnute puhul eeldatakse, et nad ei ole nõustunud isikutuvastamisega DNA proovide kaudu, tahtis seadusandja takistada väljakaevamisi, et kindlustada surnute austamine; Conseil constitutionnel'i (konstitutsioonikohus) ülesanne ei ole asendada oma hinnanguga seadusandja hinnangut selle kohta, kuidas selles valdkonnas võtta arvesse inimkeha austamist; sellest tulenevalt peab lükkama tagasi väited eraelu austamise rikkumise ja õiguse elada tavalist pereelu rikkumise kohta.“

- 57 See seisukoht on vastuolus Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga, kes leidis 13. juuli 2006. aasta otsuses *Jäggi vs. Šveits* (kaebus nr 58757/00), et DNA proovi võtmine, mis eeldab surnukeha väljakaevamist, ei rikkunud kohtuasja asjaolusid silmas pidades ei surnud isiku eraelu ega surnukeha puutumast, seevastu oli ebaproportsionaalselt rikutud 70-aastase isiku õigust teada oma päritolu ja seda, kas surnu oli tema bioloogiline vanem, sest oli keeldutud täitmast tema taotlust kaevata välja surnukeha geneetilise ekspertiisi läbiviimiseks.
- 58 Euroopa Inimõiguste Kohus on kinnitanud oma seisukohta korduvalt, muu hulgas 16. juuni 2011. aasta kohtuotsuses *Pascaud vs. Prantsusmaa* (kaebus nr 19535/08):
- „59. [...] Kohus leiab, et õigus identiteedile, mille alla kuulub õigus teada ja lasta tunnustada oma päritolu, on lahutamatu osa eraelu mõistest. Niisugusel juhul on vaja viia läbi veelgi põhjalikum analüüs, et kaaluda olemasolevaid huve.*
- 60. Kohus peab uurima, kas käesoleval juhul on loodud õiglase tasakaal vastanduvate huvide kaalumise vahel, milleks on nimelt ühelt poolt kaebaja õigus teada oma päritolu ja teiselt poolt kolmandate isikute õigus, et neile ei tehtaks DNA proove, ning üldine õiguskindluse kaitsmise huvi. [...]*
- 64. Kohus leiab aga, et eeldatava isa huvide kaitse üksi ei saa olla piisav argument selleks, et jätta kaebaja ilma tema õigustest, mis tulenevad konventsiooni artiklist 8.*
- 65. Tühistades pärast surma geneetilise ekspertiisi ning keeldudes kaebajat puudutava bioloogilise isaduse tunnustamisest ja tuvastamisest, andis apellatsioonikohus eeldatava isa õigustele ja huvidele rohkem kaalu kui kaebaja õigusele teada oma päritolu ja saavutada selle tunnustamine, kusjuures see õigus ei lõppe vanemaks saamisega, vaid just vastupidi (eespool viidatud kohtuotsus *Jäggi*, punkt 40).“*
- 59 Nendest erinevatest otsustest ilmneb, et Conseil constitutionnel'i (konstitutsioonikohus) seisukoht, mille kohaselt on Prantsuse põhiseadusega kooskõlas tsiviilseadustiku artikli 16-11 teine lõik, mis näeb ette, et isiku surmajärgse tuvastamise läbi viimiseks DNA proovi kaudu peab olema saadud surnud isiku eluajal selleks sõnaselge nõusolek, lahkneb Euroopa Inimõiguste Kohtu seisukohast, mille kohaselt võib selle artikli kohaldamine ja sellest tulenev keeldumine kõnealust tuvastamist lubada rikkuda Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklit 8.
- 60 Cour de cassation (kassatsioonikohus) on pärast eespool viidatud otsuseid samuti pidanud seda küsimust arutama:
- „Vaidlustatud kohtuotsusest selgub, et M. [...], kelle sünniaeg on [...], põlvnemise võtsid enne tema sündi omaks tema ema [...] ja kuupäeval [...] [...], ning seejärel omandas ta nimetatud isikute sõlmitud abielu tulemusena abielust sündinud lapse staatus; kui ta sai nendelt isikutelt teada, et tema isa oli tegelikult [...], kelle*

surmakuupäev oli [...], esitas ta esimese astme kohtule taotluse saada luba selle isiku surnukeha väljakaevamiseks geneetilise ekspertiisi eesmärgil.

Kuna apellatsioonikohus tegi otsuse kaebuse põhjendatuse kohta, kuigi tal oleks tulnud omal algatusel tõstatada asja läbivaatamist takistav asjaolu, et [...] õigusjärglasi ei olnud kohtusse kutsutud, rikkus apellatsioonikohus eespool viidatud õigusnorme“ (Cour de cassation (kassatsioonikohus), 1. tsiviilkolleegium, 13. november 2014, nr 13-21-0 18).

- 61 Üks osa õiguskirjandusest analüüsis seda kohtuotsust nii, et see loob Euroopa Inimõiguste Konventsiooni artiklit 8 arvestades *praeter legem* võimaluse vältida asjaolu, et tsiviilseadustiku artikli 16-11 konkreetne kohaldamine on Euroopa inimõiguste konventsiooniga vastuolus. Cour de cassation (kassatsioonikohus) ei anna siiski sisulist vastust, sest esitatud küsimus on menetluslikku laadi (kaebuse vastuvõetamatus, kuna pärijaid ei olnud kohtusse kutsutud). Üks autor järeldab sellest, et õigusjärglaste kohtusse kutsumine on puhtalt menetluslik kohustus, mille eesmärk on tagada võistlevuse põhimõtte järgimine, ning see ei ole surnud isiku nõusoleku asendamine tema perekonna omaga. [...]
- 62 Peale selle ei saa seda lahendust üle võtta käesolevas asjas, millega on asja lahendava kohtu poole pöördutud. Cour de cassation (kassatsioonikohus) peab oma otsuses vajalikuks täpsustada, et selles kohtuasjas on tegemist staatusehagiga (hagi, mille eesmärk on oma päritolu teada saamine ja mis ei mõjuta hageja perekonnaseisu ega too kaasa õiguslikke tagajärgi):
- „Arvestades, et sellise hagi, mille eesmärgiks on geneetilise põlvnemise tunnustamine ekspertiisi kaudu, vastuvõetavuse tingimuseks on juhul, kui selleks ekspertiisiks on vajalik väljakaevamine, surnud isiku õigusjärglaste kohtusse kutsumine; tulenevad isikute staatust käsitlevates asjades asja läbivaatamist takistavad asjaolud avalikust huvist.“*
- 63 Asja lahendavale kohtule esitatud kaebuses ei ole aga tegemist staatusehagiga, vaid selle eesmärk on just nimelt tõendi saamine hageja põlvnemise tuvastamise menetluse raames.
- 64 Xx-i [nimel] koostatud nõuetest ilmneb, et „XX-il on vastavalt tsiviilseadustiku artiklile 270 õigus teada tõe ja oma päritolu, võttes sealjuures enda peale ka kõik kohustused ja vastutuse, mis aa isaduse kohtupoolne tunnustamine talle toovad.“
- 65 Cour de cassation'i (kassatsioonikohus) analüüs, mis käsitleb lihtsalt pärijate kohtusse kutsumist tsiviilseadustiku artikli 16-11 vältimiseks, ei ole seega kohaldatav ega ole igal juhul esimese astme kohtute jaoks rahuldav, sest see laseb kesta õiguslikul ebakindlusel.
- 66 Analüüsi kokkuvõtteks tuleb märkida, et tribunale civile di Genova (Genova esimese astme kohus) taotlus on vastuolus tsiviilseadustiku artikliga 16-11, mille kohaldamine võib omakorda olla vastuolus Euroopa inimõiguste konventsiooni artikliga 8.

Analüüsiga tuleb veelgi kaugemale minna.

- 67 Nimelt kaitseb Euroopa Liit harta kaudu ka põhiõigusi [...].
- 68 Seega tuleb kindlaks teha, kas tsiviilseadustiku artikkel 16-11 on hartaga vastuolus, ning sellisel juhul peaks kohus vastavalt Euroopa Liidu Kohtu väljakujunenud praktikale tsiviilseadustiku artikli 16-11 kohaldamise täielikult välistama.

4/ Teised asjakohased vaidlusalused liidu õigusnormid

- 69 ELL artikkel 6 sätestab:

„1. Liit tunnustab 7. detsembri 2000. aasta Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, nagu seda on kohandatud 12. detsembril 2007. aastal Strasbourgis, sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid, millel on aluslepingutega võrreldes samaväärne õigusjõud.

Harta sätted ei laienda mingil viisil liidu pädevust, mis on määratletud aluslepingutega.

Hartas esitatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid tõlgendatakse vastavalt harta VII jaotise üldsätetele, mis reguleerivad selle tõlgendamist ja kohaldamist, võttes nõuetekohaselt arvesse hartas osutatud selgitusi, milles on esitatud asjaomaste sätete allikad.

2. Liit ühineb Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga. Sellega ühinemine ei mõjuta liidu pädevust, mis on määratletud aluslepingutega.

- 70 **3. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud ja liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest tulenevad põhiõigused on liidu õiguse üldpõhimõtted.“**

- 71 Käesolevas asjas on aga kohaldatavad kaks harta artiklit: esiteks artikkel 1, millega on tagatud inimväärikuse austamine ning sellest tulenevalt surnute austamise kohustus, ning teiseks artikkel 7, mille kohaselt on igapäev õigus sellele, et austataks tema eraelu, ja mis on seotud Euroopa inimõiguste konventsiooni artikliga 8.

- 72 Harta artiklites 51 ja 52 on sätestatud:

„Harta sätted on subsidiaarsuse põhimõtet arvesse võttes ette nähtud liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele ning liikmesriikidele üksnes liidu õiguse kohaldamise korral. Seepärast austavad nad õigusi, järgivad põhimõtteid ning edendavad nende kohaldamist oma asjaomase pädevuse kohaselt.

Hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste ja vabaduste olemust. Proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt võib piiranguid seada üksnes juhul, kui

need on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

2. Hartaga tunnustatud õigusi, mis rajanevad aluslepingute teiste osade sätetel, teostatakse neis määratletud tingimustel ja piires.

3. Hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduse kaitse konventsiooniga tagatud õigustele, on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud. See säte ei takista liidu õiguses ulatuslikuma kaitse kehtestamist.“

73 „Konventsiooni normidega ühtsuse tagamiseks näeb harta artikli 52 lõige 3 ette kahes etapis toimiva mehhanismi. **Liidu kohus peab kõigepealt tuvastama nn vastavad õigused, st need õigused, mis on tagatud nii harta kui ka konventsiooniga.**

Kui Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja Euroopa inimõiguste konventsioonis sisalduv vastav õigus on kindlaks tehtud, peab Euroopa Kohus teiseks omistama hartaga tagatud õigusele sama tähenduse ja ulatuse, mis sellele on ette nähtud konventsiooniga, välja arvatud juhul, kui kehtestatakse selle „ulatuslikum kaitse“. See tähendab, et selle tõlgendamine peab olema vastavuses Euroopa Inimõiguste Kohtu tõlgendusega, välja arvatud juhul, kui see ületab konventsiooniga kehtestatud nõudeid, mida juhtub harva.“ (Lexis nexis, jaotis 160 „Charte des droits fondamentaux de l'UE“).

74 Nende sätete kohaselt peab liikmesriigi kohus kasutama oma arutluskäigus hartat üksnes juhul, kui asjaomane liikmesriigi akt kuulub liidu õiguse esemelisse kohaldamisalasse.

75 [...]

76 Käesolev asi on otseselt seotud liidu materiaalõigusega, sest käesolev otsus tehakse vastavalt määrusele 2020/1783.

77 Seega on olemas selge seos asjaomase olukorra ja liidu õiguskorra vahel, mille tulemusena peab kohus kohaldama hartat, eelkõige selle artikleid 1 ja 7.

78 Artiklis 1 on sätestatud: „*Inimväarikus on puutumatu. Seda tuleb austada ja kaitsta.*“ Tegemist on aluspõhimõttega, mis on kohaldatav pärast surma ja millega võib seega surnukeha väljakaevamine kõnesoleval juhul vastuolus olla, olenevalt sellest, kuidas seda põhimõtet tõlgendada ja milline ulatus sellele omistada.

79 Harta artikliga 7 tagatud õigus eraelu austamisele seevastu toetaks sellist väljakaevamist. Kuna harta artikkel 7 on nimelt seotud Euroopa inimõiguste konventsiooni artikliga 8, tuleb selle tõlgendamisel võtta arvesse Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat. See kohus aga on õigusest eraelu austamisele

tuletanud igäihe õiguse teada oma päritolu, vajaduse korral eeldatava vanema surnukeha väljakaevamise kaudu.

- 80 Lõpetuseks peab asja lahendav kohus tegema kindlaks, kas ta peab kohaldama tsiviilseadustiku artiklit 16-11, et keelduda rahvusvahelise õigusabi taotluse täitmisest, mille teine liikmesriik on tõendite kogumist käsitleva määruse raames esitanud, või peab ta jätma selle sätte kohaldamata.
- 81 Ent selleks, et tsiviilseadustiku artiklit 16-11 kohaldada või see kohaldamata jätta, peab kohus tegema kindlaks, kas see sätte on vastuolus harta artikliga 7 või vastupidi, tsiviilseadustiku artikliga 16-11 sätestatud piirang vastab tegelikult liidu poolt tunnustatud üldise huvi eesmärkidele või teise isiku õiguste ja vabaduste kaitsmise vajadusele, eelkõige harta artikliga 1 tagatud inimväärikuse kaitsmisele.
- 82 Liikmesriigi kohtul on vaidluse lahendamiseks tarvis Euroopa Kohtu selgitust selle kohta, kas õigus teada oma päritolu ja saavutada selle tunnustamine, mis on tagatud harta artikliga 7, seisab kõrgemal või võib seista kõrgemal surnud isikute õigusest sellele, et neilt ei võeta DNA proovi ilma nende eluajal antud nõusolekuta – see õigus võib olla tagatud harta artikliga 1 kehtestatud inimväärikuse austamise põhimõttega.

Sellele küsimusele vastamiseks tuleb tõlgendada harta artikleid 1 ja 7 ning seda pädevust ei ole mitte asja lahendaval kohtul, vaid Euroopa Liidu Kohtul.

- 83 ELTL artiklis 267 on sätestatud:

„Euroopa Liidu Kohus on pädev tegema eelotsuseid, mis käsitlevad:

- a) [...],
- b) *liidu institutsioonide, organite või asutuste õigusaktide kehtivust ja tõlgendamist.*

[...]

- 84 *Kui mingi niisugune küsimus kerkib üles poolelioleva kohtuasja käigus liikmesriigi kohtus, mille otsuste peale ei saa siseriikliku õiguse järgi edasi kaevata, siis peab nimetatud kohus saatma asja kohtusse.*

[...]“.

- 85 [...]

- 86 [...] määruuses [2020/1783] [...] ei ole ette nähtud mingit edasikaebamise võimalust juhuks, kui taotluse saanud kohus keeldub taotluse esitanud kohtu tõendite kogumise taotluse täitmisest. [...]

- 87 Kuna asja lahendava kohtu otsust ei saa mitte kuidagi edasi kaevata, peab see kohus seega enne otsuse tegemist esitama Euroopa Liidu Kohtule eelotsuse

küsimuse. Euroopa Kohtu [tõlgendus] on käesolevas asjas seda olulisem, et küsimus on uus, sest Euroopa Kohus ei ole varem pidanud võtma seisukohta määruse 2020/1783 [...] tõlgendamise kohta ja selle kohta, kas selle määruse konkreetne kohaldamine on hartaga kooskõlas.

Kõiki neid asjaolusid arvestades tuleb kohtumenetlus peatada seniks, kuni Euroopa Kohus on otsuse teinud.

§3 Euroopa Kohtule esitatud eelotsuse küsimused

- 88 Asja lahendav kohus esitab Euroopa Kohtule kaks küsimust:
- 89 [...] [esimese küsimuse sõnastus]
- 90 [...] Asja lahendav kohus leiab, et määruse 2020/1783 kohaldamisest keeldumise juhud on ammendavalt loetletud artiklis 16, ning artikkel 12 ei peaks olema vahend, kuidas määruse kohaldamisest kõrvale hoiduda.
- Sellisel juhul aga ei ole olemas ühtegi takistust taotlustele, mille vorm ei järgi Euroopa Liidu õiguse nõudeid.
- 91 2/ [...] [teise küsimuse sõnastus]
- 92 Asja lahendav kohus palub seega Euroopa Kohtul tõlgendada ja seostada omavahel harta artiklit 1 (õigus väärrikusele) ja artiklit 7 (õigus eraelu austamisele), et anda oma seisukoht selle kohta, kas niisugune määruse kohaldamine toob kaasa harta rikkumise või mitte.
- 93 Euroopa Kohtu vastusest sõltub tsiviilseadustiku artikli 16-11 kooskõla Euroopa Liidu õigusega ja asja lahendava kohtu võimalus rahuldada tõendite kogumise taotlus, mille on esitanud Tribunale civile di Genova (Genova esimese astme kohus).
- 94 [...] Arvestades harta artiklit 52, milles on sätestatud: „Hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduse kaitse konventsiooniga tagatud õigustele, on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud“, ja sarnastes kohtuasjades tehtud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid, leiab asja lahendav kohus, et tsiviilseadustiku artikli 16-11 võib harta artikli 7 alusel (õigus eraelu austamisele) tunnistada Euroopa Liidu seadusega vastuolus olevaks ning välistada selle kohaldamine.
- 95 Seda analüüsi kõigutavad aga Conseil constitutionnel'i (konstitutsioonikohus) ja Cour de cassation'i (kassatsioonikohus) otsused, mis on tehtud pärast Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid ning mille kohaselt on esmatähtis inimväärkuse austamine, ning sellest tulenevalt on vajalik paluda Euroopa Liidu Kohtult, et see tõlgendaks harta artikleid 1 ja 7.

ESITATUD PÕHJENDUSTEST LÄHTUDES

96 [...]

97 **ESITADA** Euroopa Liidu Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

98 1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2020. aasta määruse (EL) 2020/1783, mis käsitleb liikmesriikide kohtute vahelist koostööd tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades, artikkel 12 lubab liikmesriigi kohtul keelduda nimetatud määruse kohaldamisest ja taotluse esitanud liikmesriigi taotluse rahuldamisest põhjusel, et taotluse vorm on vastuolus taotluse saanud riigi õiguse aluspõhimõtetega ja eelkõige tsiviilseadustiku artikliga 16-11?

99 2. Kui Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2020. aasta määruse (EL) 2020/1783, mis käsitleb liikmesriikide kohtute vahelist koostööd tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades, artikli 12 kohaldamine toimub ilma liikmesriigi õigust arvesse võtmata, siis kuidas tõlgendada ja seostada omavahel põhiõiguste harta artiklit 1 (õigus inimväärikusele) ja artiklit 7 (õigus eraelu austamisele), et otsustada, kas niisugune määruse kohaldamine toob kaasa põhiõiguste harta rikkumise või mitte?

100 [...]

101 [...]

102 **TÄPSUSTADA**, et vaidluse pooled soovivad jääda anonüümseks.

103 [...]